

Η ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ ΠΑΡ' ΗΜΙΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΚΟΝ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

(Συνέχεια καὶ τέλος).

Εἰς λεπτομερῆ ἀνάλυσιν τοῦ βιβλίου δὲν θὰ εἰσέλθω· ἐν, διότι δὲν ἔχομεν οὔτε τὸν καιρὸν οὔτε τὸν τόπον. Οὐχ ἦττον, ἢ ὑπόθεσις του, ἐν συντόμῳ, θὰ ἠδύνατο νὰ περιληφθῆ εἰς τὰ ἐξῆς: Ὁ Νικόλας Σιγαλὸς εἶνε κουρεὺς ἀθηναῖος, ἐκ τῶν τοῦ λαοῦ. Τὸ κουρεῖόν του τὸ ἔχει ἐκεῖ κάπου κατὰ τὴν Νεάπολιν. Κουρεὺς καὶ ξυρῖζει διαφόρων εἰδῶν ἀνθρώπους, ἰδίως ἐκ τῆς τάξεώς του, καὶ φοιτητὰς ὁμῶς ἐπίσης τινὰς, ὧν ὁ ἐκλεκτότερος εἶνε ὁ Γιάγκος Ἀντωνόπουλος, νέος κομψὸς καὶ ἐκ καλῆς οἰκογενείας, ὅστις συνδέεται σχεδὸν διὰ φιλίας πρὸς τὸν κουρέα του. Ὑπερέτης τοῦ κουρεῖου εἶνε ὁ Νότης, δεκαπενταετὲς μειράκιον. Ὁ Σιγαλὸς εἶνε ἀνθρωπος φιλήδονος ἀμα καὶ φιλόπατρις, μέθυσος καὶ τίμιος, γυναικοθήρας καὶ ἠρωϊκός. Ὁ Νότης εἶνε καλὸ παιδί, πρόθυμος, δραστήριος, ἐξυπνος, ἀλλὰ ἔχει ἓνα μάτι φοβερό. Ὁ Ἀντωνόπουλος εἶνε σεμνός, ὠραῖος, παρθενικός καὶ ἐνάρετος, ἔχει δὲ ἐκτὸς τοῦ Σιγαλοῦ καὶ ἓνα ἄλλον φίλον, τὸν Τάκην Γαβριήλ, συμφοιτητὴν του πλέον, πολὺ καλὸν νέον καὶ αὐτόν, ἀλλ' ὅστις ἀρέσκειται νὰ κάμνη τὸν διεφθαρμένον. Εἰς τὴν ὁδὸν Πανεπιστημίου ὑπάρχει μία οἰκογένεια Ροδάλη, ἀρχαῖον δικαστικοῦ, φίλη τοῦ Ἀντωνοπούλου, ἐκ πατρικῶν σχέσεων, συγγενῆς δὲ τοῦ Τάκην, ἥτις ἔχει κόρην τὴν Καίτην, ἀσήμαντον καὶ ἀπλήν νέαν. Οἱ δύο νέοι συχνάζουσιν εἰς τοῦ Ροδάλη, ὅπου συχνάζει ὁμοίως καὶ ἡ νέα Ἑλένη Φωτίου, φιλάρεσκος καὶ ζωηρὰ ἀθηναῖα, ἣς ἐράται ὁ Ἀντωνόπουλος. Ὁ Σιγαλὸς εἶνε ὁ Φιγαλὸς τῶν ἐρώτων. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ καταδιώκει διὰ λογαριασμὸν του καὶ τὰς ὑπηρετίας τῆς γειτονιάς, μεθ' ὧν πολυειδῶς ἐρωτοκοπεῖ. Ἀλλὰ δυστυχῶς εἶνε καὶ νυμφευμένος, δέρνει δ' οὐχ ἦττον συχνὰ καὶ τὸν Νότην, διότι οὗτος ὅταν τὸν στέλλῃ εἰς τὸ σπῆτι του διὰ θέλημα ἀργεῖ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ κουρεῖον, ὡς συμπαίζων μετ' αὐτὸν μικρὰν Ρόζαν, ἀδελφὴν τῆς γυναικὸς τοῦ Σιγαλοῦ κυρᾶ-Φανῆς, ἣς Ρόζας ἐράται. Ὁ Νότης, μνησικακῶν διὰ ταῦτα, καταγγέλλει λοιπὸν εἰς τὴν κυρᾶ-Φανὴν τὰς ἀπιστίας τοῦ κουρέως, ἐκείνη δὲ συλλαμβάνουσα αὐτὸν ἐπ' αὐτοφώρῳ ἐπανειλημμένως, καὶ βλέπουσα αὐτὸν ἀδιόρθωτον, ἀποφασίζει γὰ τὸν ἐκδικηθῆ, ἀπιστοῦσα καὶ αὐτὴ ὁμοίως, ὡς συνένοχον δ' ἐκλέγει ἄλλον τινὰ κουρέα, ὅστις ἦλθε καὶ ἤνοιξε νέον κουρεῖον, ἀπέναντι τοῦ Σιγαλοῦ. Ὁ Νότης τότε, ὅστις παίζει πρόσωπον μικροῦ Ἰάγου τοῦ μυθιστορηματοῦ, ἀγανακτεῖ διὰ τὴν ἀπιστίαν τῆς Φανῆς καὶ τὴν καταγγέλλει εἰς τὸν Σιγαλόν. Ὁ Σιγαλὸς δανείζεται τότε τὸ κλειδί τοῦ δωματίου τοῦ μυθιστορητογράφου Λυκίδου, βοημοῦ κατοικοῦντος πλάγιως τοῦ ἰδικοῦ του, ἐν τῷ ἐν Νεαπόλει οἰκοτροφείῳ τῆς κυρίας Πάλην, ὅπου κάθεται καὶ ὁ Ἀντωνόπουλος, καὶ

εἰσερχόμενος βιαίως ἐν νυκτὶ πυροβολεῖ ἀνεπιτυχῶς τὸν δραπετεῖοντα ἡμίγυμον ἀντίζηλον. Ἐφ' ᾧ συλλαμβάνεται, ἐπέρχεται διάστασις οἰκογενειακὴ πλήρης, ἢ κυρᾶ-Φανὴ πρόκειται νὰ φύγῃ εἰς τὴν μητέρα της, στήν Πόλιν, τὸ κουρεῖον κλείεται, ὁ Σιγαλὸς ἀποφασίζει νὰ ἐκπατριθῆ ἐπὶ τῷ δυστυχίματι, καταστροφῇ. Ἐπωφελούμενος τῆς ἀναμυμπούλας, ὁ αἴτιος πάντων τούτων Νότης κλέπτει τὴν φίλην του τὴν Ρόζαν, καὶ τὴν πηγαίν' εἰς τὴν μητέρα του, διὰ νὰ τὴν πάρῃ γυναῖκα. Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ τῶν τρομερῶν τούτων πραγμάτων, ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ σεμνότης τοῦ Ἀντωνοπούλου ὑψίστανται δεινὰς δοκιμασίας ἀπὸ τὰς ἀπαύστους ἐπιθέσεις θελκτικῆς τινὸς χήρας, ὀλίγον ἐλευθερίων ἠδῶν, συγκατοικουμένη ἐν τῇ οἰκίᾳ Πάλην, ἀλλὰ θριαμβεῖ αὐτῶν ἀθικτος, βαρύνεται δὲ καὶ τὸν εὐκόλον ἔρωτα τῆς ζωηρᾶς καὶ φιλαρέσκου Ἑλένης, ὅστις δὲν ἀντέκειτο φαίνεται εἰς τὴν ἀρετὴν του, κ' ἐπειδὴ ὁ πατήρ του ἔρχεται ἐκ Πατρῶν κομιστῆς σχεδίου προσυμφωνημένου ἀγχιστείας μετ' αὐτὸν τοῦ Ροδάλη διὰ γάμου τοῦ υἱοῦ του μετ' αὐτὴν κόρην των, ὁ νέος, μετὰ τινὰς ποικίλας σκέψεις, τὸ εὐρίσκει πολὺ φυσικὸν καὶ ἀποφασίζει νὰ νυμφευθῆ τὴν Καίτην, τὴν ὁποίαν ποτὲ προτιήτερα δὲν εἶχε προσέξῃ ἢ συλλογιθῆ. Ὁ Τάκης ἐκ παραλλήλου κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον κάμνει καὶ λέγει διάφορα πράγματα, ἅτινα ὁ συγγραφεὺς ἐπιθυμεῖ νὰ παραστήσῃ ὡς «διεφθαρμένα», φοιτᾷ εἰς ὄψικόν τι καφφενεῖον, ἐράται ἀοιδὸς τινὸς Ἀδέλας, διέρχεται νύκτας τινὰς εὐάρεστους μετ' αὐτῆς, προκαλεῖ τὴν ὀργὴν καὶ τὴν ζηλοτυπίαν τοῦ ἐπίσης ἀγαπῶντος αὐτὴν καπνοπώλου τοῦ καφφέ-σαντὰν Μελέτη, ὅστις ἐνεδρεῖων τὸν πληγόνει ἓνα βράδυ ἐλαφρῶς. Ὁ νέος τότε θεραπεύεται ἐκ τῆς ὀρέξεώς του πρὸς τὰ ἔκλυτα καὶ διεφθαρμένα ἦθη καὶ ἀπέρχεται πρὸς ἐξακολούησιν τῶν σπουδῶν του εἰς τὴν Γερμανίαν. Φοβερὰ ἐκρηγνῆς πριριτιδοποιεῖ ἐν Νεαπόλει (τῇ ἀθηναϊκῇ πάντοτε) ἐπακολουθεῖ, ἀπειλήσασα νὰ καταστρέψῃ τὴν συνοικίαν, ἦν ὁμῶς προλαμβάνει ἐπὶ κινδύνῳ τῆς ζωῆς του ἐφορμῶν ὡς θεὸς ἀπὸ μηχανῆς ὁ Σιγαλὸς, ἀναγνωρίζομενος οὕτω παγκοίνως ὡς ἦρωας, μεταβάλλων δ' ἐκ τούτου σχεδίου καὶ ἀποφασίζων νὰ μὴ φύγῃ ἐξ Ἀθηνῶν, ἐγκαθιστάμενος ὁμῶς καὶ ἀνοίγων κουρεῖον εἰς ἄλλην συνοικίαν. Καὶ τὸ βιβλίον κλείεται δι' ἐπιστολῆς τοῦ Ἀντωνοπούλου πρὸς τὸν Τάκην, ἀναγγελλούσης πάντα ταῦτα, ὡς καὶ διάφορα ἄλλα σχετικὰ πρὸς τὰ ἐν τῷ μυθιστορηματι ἐξελλισσόμενα.

••

Πιστεύομεν νὰ μὴν ἠδικήσαμεν τὸν κ. Ξενοπούλου, παραλείψαντες τίποτε σπουδαῖον. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἐν τῷ βιβλίῳ ἡ ὑπόθεσις αὐτῆ, παρακολουθεῖται, συμπληροῦται, ἐπεκτείνεται, στολιζέται, περικυκλοῦται, κλυδωνίζεται, φορτώνεται ἀπὸ πλεῖστα δὲ ἐπεισόδια, σκηνάς, περιγραφάς, εἰκόνας, ἀναλύσεις, σκέψεις καὶ διηγήσεις, ἀλλὰ κατ' οὐσίαν αὐτὴ εἶνε. Ὅσα ἦτον δὲ πράγματι εὐτύχημα διὰ τὸν

συγγραφεᾶ ἂν ἐπεχειρεῖ καὶ κατώρθωνε νὰ τὴν ἐκθέσῃ ἐν τῇ συντομίᾳ, σαφηνεῖα καὶ ἀπλότητι, μετ' αὐτὴν ὁποῖαν ἐζητήσαμεν νὰ τὴν ἐκθέσωμεν ἡμεῖς. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, θὰ ἐπλήρου τοῦλάχιστον ἓνα ἐκ τῶν ὄρων τῶν θεωριῶν τῆς κρατούσης σήμερον ἐν τῷ μυθιστορηματι σχολῆς, συμφῶνως πρὸς τὴν ὁποίαν φαίνεται κινηθεῖς καὶ θελήσας νὰ γράψῃ τὸ ἔργον του. Διὰ νὰ εἶνε σύμφωνος ἀληθῶς πρὸς τὰς θεωρίας ταύτας, πρῶτον καὶ κύριον ἢ ὑπόθεσις τοῦ μυθιστορηματός του ἔπρεπεν ἴσως ὅπως καταστῆ τοῦτο ἄξιον τοῦ τίτλου τοῦ «ἀθηναϊκοῦ» νὰ παρέχῃ τὴν ἐντύπωσιν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς κ' ἐκ πρώτης ὄψεως ὅτι εἶνε εἰλημμένη προφανῶς ἐξ αὐτοῦ τοῦ συγχρόνου ἀθηναϊκοῦ βίου. Διὰ τοὺς γνωρίζοντας ὁμῶς αὐτόν, ὑπεραμφιβάλλομεν ἂν παρέχῃ τὴν κυρίαν αὐτὴν ἐντύπωσιν καὶ τοιαύτη ὁποῖαν ἐν ταῖς γενικαῖς αὐτῆς γραμμαῖς ἐξεθέσαμεν ἀνωτέρω. Ἀλλ' ὅπου ἡ ἐντύπωσις αὐτὴ ἐξαλείφεται ἐντελῶς, εἶν' ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ βιβλίῳ, ἐν ᾧ ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐκθέτει αὐτὴν ὁ συγγραφεὺς ἀφαίρει ἀπ' αὐτῆς σχεδὸν ἐν γένει πᾶν φυσικότητα, ἀληθείας, πραγματικότητας, ἀκριθείας, ἐναργείας ἢ ζωῆς ἴχνος. Ἐν δὲν ἀπατώμεθα, κάπου εἶδαμεν ποτὲ ὅτι ὁ Βύρων καὶ ὁ Ρίχτερ συμβουλευέουσι τὸν ποιητὴν, προτοῦ ἀποφασίσῃ νὰ λάβῃ ἀνὰ χεῖρας τὸν κάλαμον τὸν περιγράφοντα τὸ ταξίδι τῆς ζωῆς, νὰ προσπαθῆσῃ νὰ ταξειδεύσῃ πράγματι ἐν τῷ πελάγει της, μετ' ἄλλους λόγους δηλαδὴ νὰ ζήσῃ. Ἀλλ' ὁ ἀναγινώσκων τὸ μυθιστορημα τοῦ κ. Ξενοπούλου θὰ ὑπέθετε δικαίως ὅτι ὁ συγγραφεὺς αὐτοῦ εὗρε πολὺ φυσικὸν καὶ λογικώτατον νὰ λάβῃ ἀνὰ χεῖρας του τὴν πένναν, μετ' αὐτὸν σκοπὸν νὰ περιγράψῃ τὸν ἐν ταῖς σημεριναῖς Ἀθῆναις βίον, χωρὶς νὰ ζήσῃ πρότερον σχεδὸν οὔτε μίαν ἡμέραν ἐν αὐταῖς. Ἀναπόφευκτον τοῦτου ἀποτελέσματος δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εἶνε ἄλλο ἢ ἡ ζωγραφία του ν' ἀποθῆ ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν ψευδῆς. Διὰ νὰ εἶνε αὐτὴ ἀληθῆς, ὁ συγγραφεὺς ἔπρεπε προπάντων νὰ ζήσῃ τὸν βίον τοῦτον ἐπὶ μακρὸν καὶ κατὰ διαφόρους τρόπους, νὰ ἴδῃ τὰ κατ' αὐτὸν καὶ ν' ἀναμυχθῆ εἰς αὐτὰ πολυειδῶς, νὰ ἐξετάσῃ καὶ νὰ σπουδάσῃ αὐτὸν πρότερον βαθέως καὶ ὑπὸ πλείονας τῆς μίαις ἐποψείας, νὰ τὸν μελετήσῃ καὶ ἐν γένει καὶ ἐν ταῖς λεπτομερείαις του, νὰ ἐννοήσῃ τὸ πνεῦμα του, καὶ ἔπειτα, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν παρατηρήσεων, τῶν ἐντυπώσεων, τῶν ἀντιλήψεων, τῶν μελετῶν του καὶ τῇ βοηθείᾳ τῆς γνώσεως, τῆς σκέψεως, τῆς κρίσεως, τῆς ἐπιλογῆς καὶ ἐν μέρει μόνον τῆς ἐπινοήσεως, νὰ ζητήσῃ νὰ περιγράψῃ αὐτόν. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη μελέτη καὶ σπουδὴ καὶ ἐργασία καθόλου, μόλις εἰς σελίδας τινὰς τοῦ βιβλίου θὰ ἠδύνατο νὰ ἐφελκύσῃ τὴν προσοχὴν, τὸ δ' ὄλον δὲν παρέχει ἢ τὴν ἐντύπωσιν μυθιστορηματος καθαρῶς φανταστικοῦ, ἐξ αὐτοδούλου καὶ αὐθαιρέτου ἐπιχειροῦντος νὰ περιγράψῃ πράγματα ἅτινα ὁ γράφων καθολοκληρίαν ἄγνοεῖ κ' ἐθεώρησε περιττὸν ὄλωσ νὰ σπουδάσῃ, μεταχειριζομένου δὲ ὡς μέσα πρὸς τοῦτο ἐπινοητικότητας ἀ-

νηδον ἀκόμη, ἀτάσθαλον, ἀχυλιναγώγητον, ἀτεχνον καὶ εἰς ἐπιμέτρον κοινήν, ἀναμνήσεις ξένων ἀναγνωσμάτων, καλαισθησίαν προβληματικὴν, ἀδιαφορίαν ὡς πρὸς τὴν κριτικὴν ἐξέτασιν, περιφρόνησιν ἢ ἀδυναμίαν ὡς πρὸς τὴν ἀκριβοῦς ἀντίληψιν ἢ ἔρευναν τῆς ἀληθείας καὶ τῆς πραγματικότητος. Πάντα ταῦτα θὰ ἠδύνατό τις βέβαια νὰ ὑπολάβῃ καὶ ὡς ἀνήκοντα εἰς τὰς ἀναποφεύκτους καὶ εὐλόγους ἐλλείψεις ἔργων ἀρχαρίων. Πολὺ φοβούμεθα ὅμως ὅτι ἀπεναντίας ταῦτα ἔγκεινται εἰς αὐτὴν τοῦ συγγραφέως τὴν φύσιν. Κυριώτατα καὶ ἀπαραίτητα προσόντα παντὸς θέλοντος νὰ γράψῃ διηγήματα ἢ μυθιστορήματα ρεαλιστικοῦ ἢ νατοραλιστικοῦ εἶδους θεωρεῖ ὁ μέγας ἀρχισαλπικτῆς αὐτοῦ Ζολᾶ, πρῶτον τὴν ἐπιτηδειότητα περὶ τὴν αἰσθησίν καὶ ἀντίληψιν τῆς πραγματικότητος καὶ δευτέρον τὴν δύναμιν τοῦ ἐκφράζειν ταύτην, κατὰ τὴν ἐντύπωσιν ἢν προὔξεν ἑαυτῷ, κατὰ τὸν τρόπον καθ' ὃν τὴν ἠσθάνθη καὶ τὴν ἀντελήθη ἢ ἰδιοσυγκρασία τοῦ συγγραφέως. Τὰ δύο ταῦτα κηρύττει, καὶ εἶνε βέβαια, ἀλληλένδετα συνήθη. Ἀμφοτέρων δὲ τούτων, ἐκτὸς ἐλαχίστων περιπτώσεων, φαίνεται νὰ στερεῖται ἐντελῶς σχεδὸν ὁ ἡμέτερος συγγραφεύς. Ἄν εἶχε τὸ πρῶτον, αὐτὴ αὐτὴ ἢ ἰδιότης του θὰ ἦγεν αὐτὸν ἐπὶ τὴν μελέτην τῆς πραγματικῆς ζωῆς κ' ἐπὶ τὴν προσπάθειαν ν' ἀποδώσῃ αὐτὴν ὅποια ἀληθῶς εἶνε. Καὶ ἂν εἶχε τὴν δευτέραν, τὸ βιβλίον του δὲν θὰ ἐπροξένοι αἰσθησίν ἀνάλογον πρὸς τὴν τῆς θέας μουσείου ἀψύχων καὶ ἀκινητούντων νευροσπᾶστων, ἅτινα ὁ κατασκευαστὴς τῶν μᾶτῶν θέλει νὰ παραστήσῃ ὡς ζῶντα, κινούμενα καὶ δρῶντα εἰς ἀποτελέσειν εἰκόνων καὶ σκηνῶν.

..

Καὶ σκηνὰς μὲν καὶ εἰκόνας κατορθώνει ὀπωδῆποτε νὰ πλέκῃ καὶ ν' ἀραδιάζῃ τινὰς ὁ νεανίας. Ἄλλ' ἢ τοιαῦτη κατασκευὴ τοιοῦτων ἐπινοουμένων ὡς ἔτυχεν ἢ ὅπως τοῦ ἦλθεν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως καὶ ἢ ἀλληλοδιάδοχος αὐτῶν παράταξις δὲν πιστεύομεν οὔτε ὁ ἴδιος νὰ φρονῆ ὅτι ἀρκεῖ πρὸς σύνθεσιν ἔργου δυναμένου νὰ σταθῇ ἐπάνω εἰς τοὺς πόδας του, καὶ μάλιστα ἠθογραφικοῦ καὶ ρεαλιστικοῦ. Ἡ σχετικὴ αὐτῆς ἰκανότης του ἴσως θὰ ὑπέρετε τις ὅτι θὰ ἠδύνατο νὰ τὸν ὠφελήσῃ ἰάλλον εἰς τὴν συρραφὴν καὶ τεχνουργίαν διηγήσεων ἀνευ ἄλλων ἀξιώσεων ἢ ὅσων αἱ τῶν παλαιῶν ἐκείνων ἢ τῶν ἐπιυλλιδιογραφικῶν τῶν λαϊκῶν φύλλων τῆς ἡμερον. Ἀμφιδάλλομεν ὅμως ἂν καὶ ὡς ὅς τοῦτο, διὰ νὰ παραγάγῃ ἔργα δυόμενα νὰ ἔχουν σημασίαν ἐν τῷ εἶδει, ἢ ἦρκουν καθ' ὅλα αἱ δυνάμεις του. Καὶ αὐτοῦτο, ἐν ἀρχῇ, μόνον συμφῶνως πρὸς τὰς παρ' ἡμῖν ιδέας, εἶπαμεν ὅτι τὸ βιβλίον ἠμπορεῖ νὰ τιμᾷ τὴν φαντασίαν του. Ἀπὸ τῆς ἰδιοφυίας του φαίνεται νὰ λείπῃ προπάντων ἀκριβῶς ἡ δύναμις τοῦ δημιουργεῖν, τοῦ παράγειν δηλαδὴ πρόσωπα, τύπους, χαρακτήρας, σκηνὰς, εἰκόνας, γεγονότα, παρέχοντα εἰς τὸν θεατὴν τὴν αἰσθησίν ὅτι βλέπει σχεδὸν καὶ ἀκούει ταῦτα ἀληθῶς ὑπάρχοντα καὶ

κινούμενα καὶ δρῶντα καὶ φέροντα ζῶν ἐν ἑαυτοῖς καὶ ὄχι ὅτι εἶνε ἄσαρκα καὶ ἀναιμα μορμολύκεια, γεννηθέντα ἐκ τοῦ μηδενὸς καὶ εἰς τὸ μηδὲν μέλλοντα νὰ ἐπιστρέψουν. Αὐτὴ δὲ εἶνε ἰδίως ἢ δυνάμις ἢ ἀναπόφευκτος πρὸς σύλληψιν καὶ συντέλειαν οἰουδῆποτε ἀληθοῦς, γενναίου, βιωσίμου, ἀξίου προσοχῆς ἔργου οἰουδῆποτε εἶδους, ἐξίσου ὑψίστους χρήσιμος, εἴτε εἰς τὸν Πόον ἢ τὸν Ὀφῆμαν ὅταν θέλου ν' ἀφηγηθοῦν τὰ ἐκφρονα ἀπῶν ὄνειρα, εἴτε εἰς τὸν Δοστογιέφσκην ὅταν θέλῃ ν' ἀναλύσῃ τὰ νοσηρὰ συναισθήματα τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς τοῦ ὑπὸ τῆς πείνης καὶ τῆς φιλοδοξίας βαδανίζομένου ρώσσου φοιτητοῦ, εἴτε εἰς τὸν Φλωμπέρ ὅταν ἐκ τῆς ὑπὸ τὸ ἀεικίνητον κ' ἐταστικώτατον ὄμμα του ζωῆς ἀναύσει τὸν ἀγαθὸν καὶ πεζότατον ἀγροτικὸν ἱατρὸν Κάρολον Μποβαρῆ ἢ τὸν ἐπισήμως γελοῖον φαρμακοποιὸν Ὀμαί, εἴτε εἰς τὸν Ἀλέξανδρον Δουμᾶν ὅταν ἐν τῷ μεγάλῳ χαλκίῳ τῆς ὑπερεξημμένης φαντασίας του σφηνηλατεῖ τὸν γιγαντιαῖον Πόρθον ἢ τὸν νευρῶδη Ἄρτανιάν. Ἄλλ' ὁ νεαρὸς ἡμῶν λόγιος δὲν ἐπιδιώκει ἢ δὲν ἐπιτυγχάνει, κακῆ μοίρᾳ, νὰ δώσῃ εἰς ἡμᾶς τὴν ιδέαν ὅτι κανὲν ἐκ τῶν προσώπων τῶν ἔργων του, ἐκτὸς παρεπιπτόντων τινῶν καὶ ἀσημάντων, εἶνε ζωντανὸν καὶ ὄχι κατασκευασμὰ του ἀνυπόστατον καὶ κενόν. Καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ μᾶς παραστήσῃ εἰκόνας ἢ σκηνὰς, τῶν ὁποίων νὰ μὴ μένωμεν ἀπολύτως ἀπαθεῖς καὶ ἀδιάφοροι θεαταί. Ἐκ τῶν προσώπων τοῦ μυθιστορήματός του, μόνον ἴσως ὁ ἰδιοκτήτης τῆς οἰκίας Πάλν Βελλιεράτος καὶ δὲν ἐνθυμούμεθα πλέον ποῖος ἄλλος ἀνάλογος μᾶς ἔκαμε τὴν ἐντύπωσιν τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ φυσικοῦ. Καὶ ἐκ τῶν σκηνῶν αὐτοῦ μίαν κυρίως ἐχάρημεν πράγματι ἰδόντες αὐτὴν ἐν τῷ συνόλῳ ἀρκετὰ ἐπιτυχημένην καὶ ἀρκετὰ ζωντανήν, τὴν τῆς θουρωδῶδους ὀμπγύρεως φοιτητῶν ἐν τῷ ἀνατομικῷ προτοῦ ἔμβῃ ὁ καθηγητῆς. Ἄλλ' αἱ τοιαῦται εὐχάριστοι στιγμαὶ καὶ συναντήσεις δὲν εἶνε συχναὶ ἐν τῷ βιβλίῳ. Ὡς ἐπιτοπολύ δὲ, ἀναμέσον τῶν νεκρῶν σελίδων του, ἢ πρωτοτυπία λάμπει διὰ τῆς ἀπουσίας τῆς, ἢ μονοτονία κυριαρχεῖ, ἢ κοινοτοπία βασιλεύει, ἢ φληναφία δεσπόζει, ἢ ρῶμι οὔτε ἀκούεται, ἢ βᾶσανα τῶν γεγονότων καὶ τῶν ιδεῶν δὲν δείχνει οὔτε τὴν μύτην τῆς, ψῦχος δὲ δριμύ κυκλοφορεῖ, καὶ συνθηδέστατα ἢ ἀπογοητεύεις, ἢ ἀνδία, ἢ ἀγανάκτησις ἢ ὁ γέλως ἐκσπῶνται διὰ λογαριασμῶν τῶν γραφομένων, ἐνῶ ἀκριβῶς ὅλως ἀντιθέτων συναισθημάτων ἢ πρόκλησις ζητεῖται.

..

Πρὸς ἀπόδειξιν τῶν ἀνωτέρω, ἂν ἠθέλαμεν νὰ διασκεδάσωμεν τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας, ἀψήθονο θὰ εἶχαμεν πρόχειρα τὰ ἀστείωτα παραδείγματα. Ἄλλὰ τὴν κρίσιν ταύτην δὲν τὴν γράφομεν μὲν τὸν σκοπὸν νὰ διαστρώσωμεν ἢ νὰ πικρῶσωμεν τὸν κ. Ξενοπούλου, καὶ διὰ τοῦτο δὲν θὰ παρουσιάσωμεν ἐνταῦθα οὔτε τοὺς σιθερίους φοιτητὰς, οὔτε τοὺς καθηγητὰς οἱτινες ἀναγγέλλουν ἀπὸ τῆς ἔδρας τοῦ

Πανεπιστημίου μας τοὺς γάμους τῶν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ μαθήματος, οὔτε τοὺς ἐρασιτέχνας ζωγράφους του, οὔτε τοὺς βοηθοὺς μυθιστοριογράφους του, οὔτε τὰς Τιτίκας, οὔτε τοὺς Μαρτίους του, οὔτε τὰ ἄλλα περιεργὰ καὶ παντοειδῆ ὄντα. ἀπὸ τὰ ὁποῖα θέλει κατοικουμένης τὰς Ἀθήνας μας. Ἐπίσης δὲν θὰ σᾶς προσκαλέσωμεν εἰς τὰ πρωτοφανῆ ἐν τῇ οἰκίᾳ Πάλν γεύματά του, οὔτε εἰς τὰ θεάματα τῆς ἐρωτομανίας, οὔτε εἰς τὰς περὶ θηριοτρόφων διηγήσεις, καὶ εἰς τὰ λοιπὰ ἀπειράριθμα καὶ πολυποίκιλα συμβάντα ἅτινα ἱστορεῖ. Ὅμοιος δὲν θὰ σᾶς παραθέσωμεν κανὲν ἀπόσπασμα τῶν ἀήθων καὶ ἀνηκούστων διαλόγων μεταξὺ τῶν ἠρώων του, — πάθημα ὅπερ ἔχει ἄλλως τε κοινὸν πρὸς τοὺς πλείστους τῶν συγχρόνων διηγηματογράφων μας, τῶν ὁποίων ὁ κυρίως ἐχθρικός σκοπέλος εἶνε ὁ διάλογος, ὃν σπανιώτατα κατορθώνουν ἢ προσπαθοῦν νὰ μὴ ἔχουν ἀφυσικώτατον καὶ ψευδέστατον, μὴ ἀντιλαμβανόμενοι ὅτι αὐτὸς εἶνε ἢ ἀληθῆς λυδία λίθος, καταδεικνύων ἀπτήν καὶ πλῆττουσαν εὐθύς τοὺς ὀφθαλμοὺς τὴν ἐπιτηδεύσιν καὶ τὴν προσποίησιν, ὁποῖας ὁ ὄντως ἀξιὸς τοῦ ὀνόματος συγγραφεύς δὲν πρέπει οὔτε ὑπόνοιαν νὰ δίδῃ, ὑποκαθιστῶν σχεδὸν ἑαυτὸν εἰς τὴν θέσιν τῶν προσώπων του καὶ ὀμιλῶν δι' αὐτῶν ὅπως ἀναποφεύκτως θὰ ὀμιλοῦν ἐκεῖνα ἐν τῇ πραγματικότητι. Δὲν δυνάμεθα ὅμως νὰ μὴν εἰπώμεν ὀλίγας λέξεις ἰδιαιτέρως διὰ τὸ ὕφος καὶ τὴν γλώσσαν ἢν μεταχειρίζεται ὁ κ. Ξενοπούλος, καὶ τοῦτο διότι οἱ ἀνάλογον πρὸς αὐτὸν περὶ τούτων ιδέαν ἔχοντες εἶνε λεγεῶν. Ἄν ὑπάρχῃ τίποτε εἰς πᾶν ἀξίον λόγου ἔργον, εἰς ὃ κατ' ἐξοχὴν νὰ ἐκφαίνεται ἢ προσωπικότης τοῦ συγγραφέως, ἔστω καὶ ὅσον καὶ ἂν ἠθέλησε τυχὸν οὗτος νὰ τὴν ἀποκρύψῃ, τοῦτο εἶνε κυρίως καὶ πρωτίστως τὸ ὕφος. Ἡ νεωτέρα κριτικὴ, διὰ στόματος τῶν ἐπιφανεστέρων ἀντιπροσώπων τῆς, ὡς μεγίστην τῶν σημερινῶν προόδων τῆς κηρύττει τὴν ἀνακάλυψιν τῆς στενοτάτης συγγενείας, τῆς ταυτότητος μᾶλλον, ἢτις ἀείποτε ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ ποιητοῦ καὶ τοῦ ποιήματος, τοῦ συγγράμματός καὶ τοῦ συγγραφέως, τοῦ καλλιτέχνου καὶ τοῦ καλλιτεχνήματός του. Ὡς σπουδαίωτατον δὲ μέσον πρὸς ἔρευναν καὶ ἀνακάλυψιν τῆς σχέσεως καὶ τῆς ταυτότητος αὐτῆς θεωρεῖ τὴν ἐξέτασιν τοῦ ὕφους. Ἄλλὰ περὶ τῶν τοιοῦτων πραγμάτων εἰς τοσαύτην παχυλὴν ἀμάθειαν εἶνε βυθισμένοι οἱ γράφοντες σήμερον ἐν Ἑλλάδι, ὥστε καὶ ὁ ὀμιλῶν κᾶν περὶ αὐτῶν θὰ παρῆγεν ἀναμφισβόλους τὴν ἐντύπωσιν παραληροῦντος. Ἀναγινώσκοντες μετὰ προσοχῆς τὰ πλεῖστα ἐκ τῶν δημοσιευομένων ἐν τῷ τόπῳ ἡμῶν λογογραφημάτων, εἰς διαρκῆ ἐκπληξιν εὐρισκόμεθα συνήθως παρατηροῦντες τὴν ἐμετικὴν ὀμαλότητα καὶ ὁμοιομορφίαν ἢτις τὰ διακρίνει, καὶ τὴν ὅποιαν σπανιώτατα ἔρχεται νὰ ταραξῆ ἔστω καὶ ἢ ἐλαχίστη πνοὴ ἀληθοῦς πρωτοτυπίας, χάριτος ἢ ρώμης. Ὅτι ἄλλοῦ ὀνομάζεται ὕφος καὶ γλῶσσα, οἱ παρ' ἡμῖν γράφοντες ἐκ συστήματος σχεδὸν ὡς ἐπιτοπολύ φαί-

νεται να νομίζουν ότι συνίσταται κατ' αρχήν εις καθαρογλωσσίαν τινά αὐτόχρημα βδελυκτὴν, ἥτις ἀδελφουμένη πρὸς τὴν ρηθεϊσαν ὁμοιομορφίαν καὶ ὁμαλότητα καὶ συμπληρουμένη ἀπὸ τὴν παντελῆ συνήθως ἑλλειψιν ἰδεῶν, χαρακτηρίζεται ὑπὸ τῶν πολλῶν ὡς «γλαφυρότης», «ἀνθρωπότης» ἢ «καλλιπέπαι». Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον εἶνε γραμμένα ὄχι εὐάριθμα κ' ἐκ τῶν καλλίστων θεωρουμένων νεοελληνικῶν ἔργων. Τὰς ἀρχὰς δὲ ταύτας παρίσταται ἀκολουθῶν καὶ ὁ ἐκ Ζακύνθου νέπλις συγγραφεὺς. Περὶ δυνάμεως, ὀρμῆς, τραχύτητος, γλυκύτητος, ἀκριβείας, φυσικότητος, ὕψους, ἀπλότητος, κλπ. ὕψους δὲν φαίνεται νὰ ἔχη πάρα πολλὰς εἰδήσεις ὁ κ. Ξενοπούλος. Ἀλλὰ τὰς ρεθιγκότας μετὰ πολλῆς ἐπιμονῆς θέλει διαρκῶς «ἐπιγονατίδας» καὶ τοὺς λοῦστρους «ὑποδηματοστιδωτάς» καὶ τὰ πιατέλα τῶν φλυτζανιῶν «ὑποκρατήρια» καὶ τῶν ταξειδιωτῶν τὰ μπαγκάγια «ἀπαρτίας» καὶ «θαλψιχειρία» τὰ μανσόν. Ὑποθέτομεν ὅτι καὶ τὰ λουκούμια θὰ τὰ ὀνομάζῃ συνελπῶς «τερψιλαρούγγια». «Ρῶποι» δὲ καὶ «μαργαριτόστρακα» καὶ «ἡμιανάγλυφα» καὶ «ἐμποροπώματα» καὶ «ραφιδεύματα» καὶ «ἀπόψυστρα» καὶ «ἐπίπαστρα» καὶ «κόχλοι διάγλυφοι» καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἀκατανόητα πράγματα πλημμυροῦν τὰς ἀθηναϊκὰς αἰθούσας καὶ ὁδοὺς του. Τόρα, ἂν ἡ μέθοδος αὐτὴ εἶνε ἴσως ἢ μᾶλλον συντελοῦσα εἰς τὴν μὴ ἐπίτευξιν τῆς ἀποδόσεως καμμιᾶς εἰκόνας καὶ καμμιᾶς σκηνῆς ἀληθοῦς καὶ φυσικῆς, ἂν ἢ διὰ τοῦ πρίσματος τῶν ξένων ἀναγνώσεων θεὰ τῆς φύσεως γίνεται οὕτω μᾶλλον καταφανῆς, ἂν ἢ ἐκφρασίς τῶν ἰδεῶν δὲν παραδύρει, ἂν τὸ παρατηρητικὸν ἀποδεικνύεται ἀτελέστερον καὶ ἀνίσχυρότερον, ἂν αἱ ἐντυπώσεις ἄς προσδέχεται καὶ ἢ ἐπὶ τῆς ἰδιοσυγκρασίας του ἐπίδρασις ἀποκαλύπτονται καλλίτερον μὴ ὑπέρτερον τοῦ κοινοῦ, ἂν ἢ ἐπιτηδενσίς καὶ ἢ προσποίσις εἶνε μᾶλλον κατάφωροι, ἂν μάτην ἀναζητεῖς ὑπὸ τὰ γραφόμενα τὴν ψυχὴν τοῦ συγγραφέως, ἂν δὲν ἀνευρίσκεις διόλου ἐν τῷ ἔργῳ τὴν ἐσωτερικὴν δόνησιν εἰς ἣν ὑπείκων τὸ παρήγαγε, περὶ αὐτῶν δὲν φροντίζουν καὶ πάρα πολὺ οἱ σημερινοὶ γραμματομάστιγες.

Αὐτὰ εἶχαμεν νὰ εἰποῦμεν διὰ τὸ νέον αὐτὸ βιβλίον καὶ διὰ τὸν νέον τοῦτον συγγραφέα. Ἀρκετοὶ θὰ τὰ εὔρουν βέβαια πάρα πολλὰ. Καὶ ἡμεῖς τόρα ποῦ τὰ ἐγράψαμεν τὰ εὐρίσκομεν τοιαῦτα. Ἰὰ περισσότερα ὅμως ἐξ αὐτῶν δὲν τὰ εἶπαμεν διὰ τὸν κ. Ξενοπούλου, τὰ εἶπαμεν διὰ νὰ τὰ εἰποῦμεν. Μὲ αὐτὸν ἀτομικῶς θὰ ἠμπορούσαμεν νὰ ἐξοφλήσωμεν μὲ μίαν ἢ δύο στήλας τὸ πολὺ. Καὶ πρέπει νὰ κολακευθῆ διότι τοῦ ἐγράψαμεν τόσον μέγα ἄρθρον, καὶ ἐπὶ τόσον ἐνικοῦ καὶ εὐρέος τόνου. Τὸν ἐθεωρήσαμεν ὅμως ὡς ἐν χαρακτηριστικὸν σημεῖον τῆς συγχρόνου ἐποχῆς καὶ τῆς συγχρόνου νεολαίας, καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἐκάμαμεν. Ἀπαραλλάκτως ὅπως γράφει, σκέπτεται, ἐργάζεται ὁ κ. Ξενοπούλος, γράφουν, σκέπτονται καὶ ἐργάζονται οἱ περισσότεροι καὶ τῶν μᾶλλον διακρινόμενων εἰτ' ἐν τῇ δημοσιογραφίᾳ

εἰτ' ἐν τῇ φιλολογίᾳ εἰτε ἐν τῇ ἐπιστήμῃ παρ' ἡμῖν. Καὶ ἀπὸ πολλοὺς αὐτῶν, αὐτὸς εἶνε πλειοτέρας ἐκτιμώσεως κατὰ βάθος ἀξίος, μ' ὅλ' αὐτὰ. Πιθανὸν καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι νὰ εἰργαζόμεθα οὕτω ἕως χθές, ἴσως καὶ σήμερον ἀκόμη, χωρὶς νὰ τὸ ἐννοοῦμεν. Ἐλπίζομεν νὰ ἔχη τὴν εὐθυκρισίαν καὶ τὴν νοημοσύνην νὰ μὴ νομίσῃ ὅτι ὅ, τι ἐγράψαμεν περὶ αὐτοῦ προῖλλον ἐκ δυσμενοῦς πνεύματος. Πιστεύομεν νὰ μὴ ἔχη τὴν ἀδυναμίαν ν' ἀποθαρρυνθῆ ἐξ αὐτῶν. Ὡς συμπέρασμα, δὲν ἀποδεικνύουν ὅτι καθόλου δὲν ἔχει πιθανῶς ἀξίαν τινά, ὅτι στερεῖται προσόντων ἀπὸ τοῦδε καὶ ὅτι δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἔχη καὶ ἄλλα ἴσως πολλὰ κρυμμένα μέσα του, ἅτινα ἢ πάροδος τῶν ἐτῶν καὶ ἢ ἀνάμιξις του εἰς τὴν ζωὴν ἐπὶ μᾶλλον νὰ ἐξάρῃ. Ἀλλ' ἂν δὲν προσέξῃ, ἂν δὲν καλλιεργήσῃ τὸ τάλαντον ὅπερ πιθανὸν νὰ ἔχη, ἀλλὰ συντόμως καὶ οὐσιαστικῶς, ἂν οὐδὲν προσπαθῆσῃ ν' ἀποκτήσῃ τὰς ἀπαραιτήτους πνευματικὰς καὶ συγγραφικὰς ιδιότητας ἄς δὲν ἔχει, ἂν

εἶνε δυνατόν νὰ τὰς ἀποκτήσῃ, καὶ νὰ ἐνδυναμώσῃ ὅσας τυχὸν ἔχει, ἂν δὲν ἀρχίσῃ νὰ ἐννοῆσῃ καὶ τὰ πράγματα καὶ αἱ λέξεις ἔχουν πολὺ βαθυτέραν τῆς ἐξωτερικῆς αὐτῶν ἐπιφανείας ὄψιν, ἂν δὲν ἀντιληφθῆ ὅλην τὴν σημασίαν ἣν περικλείει τὸ ὄνομα τοῦ «συγγραφέως», δὲν θ' ἀρθῆ ποτὲ ὑπεράνω τοῦ μετρίου. Καὶ θὰ εἶνε λυπηρόν. Ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἄς ἐξακολοθήσῃ ἐργαζόμενος, ἄς ἐξασκῆθῃ ἔστω καὶ εἰς τὸ ἀπλῶς γράφειν, ἄς συμπληρωθῆ, ἄς λάβῃ ὑπ' ὄψιν του ὅτι πολὺ εἶνε ἂν δύναται τις ἐν ἀρχῇ τοῦ σταδίου του νὰ παράγῃ καὶ μόνον ὑποφερτὰ ἔργα, ἄς δοκιμάσῃ προσάντων καὶ ἄλλα εἶδη, ὀλιγώτερον βάρεα καὶ δυσβάστακτα ἀπὸ τὸ κοινωνικὸν καὶ ἠθογραφικὸν μυθιόρημα. Καὶ διόλου παραξένον, ἂν εὔρη τὸν δρόμον του, νὰ κατορθώσῃ μίαν ἡμέραν, ἂν ὄχι ἄλλο, νὰ καταλάβῃ θέσιν ἐντιμον μεταξὺ τῶν νέων ἀνθρώπων, εἰς οὓς ἀπόκειται ἢ εὐγενῆς φιλοδοξία ν' ἀγωνισθῶν διὰ νὰ δημιουργήσῃ τὴν σύγχρονον πνευματικὴν Ἑλλάδα. ΜΙΧΑΗΛ ΜΗΤΣΑΚΗΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ

Πατρίδα, σὰν τὸν ἥλιο σου ἥλιος ἄλλοῦ δὲ λάμπει
 Πῶς εἰς τὸ φῶς του λαχταροῦν ἢ θάλασσα κ' οἱ κάμπιοι,
 Πῶς λουλουδίζουν τὰ βουνά, τὰ δάσ', ἢ λαγκαδιὰς
 Στέρνορτιάς του θυμιάμα μνριάδες μνρωδιές!
 Ἀφρολογοῦν ἢ ρεματιὰς καὶ λαχταρίζ' ἢ λίμνη,
 Χίλιες πουλιῶν λαλιὰς ἠχοῦν, τῆς ὡμορφίᾳς του ὕμνοι,
 Ἐἴπειρ' ἀστράφτουν χρώματα παρτοῦ λογιῆς λογιῆς
 Ἐ' ἀγέρος τὰ πετούμενα, τὰ σερπετὰ τῆς γῆς.
 Κι' αὐτὸς σηκώνει τ' ἀλαφρὸ τῆς καταχρῆς μαγνάδι
 Κ' ἢ κάθε στάλ' ἀπὸ δροσιὰ γναλίζει σὰν πετράδι,
 Ἐ' κάθε ἀχτίδα του σκορπᾷ μὲ τὴν ἀναλαμπὴν
 Χαρά, ζωὴ καὶ δόξα κ' ἐλπίδα ὅπου κ' ἂν μ' πῆ.

Φαντάζεις σὰν τὸν ἥλιο σου κ' ἐσύ, καλὴ πατρίδα,
 Καὶ μάγια σὰν τὰ μάγια σου 'ς τὸν κόσμον ἄλλοῦ δὲν εἶδα.
 Ἐ' γῆ σου εἶναι παράδεισο κ' αἰώνια γαλαρὸς
 Γύρω σου καθρεφτίζεται 'ς τὸ πέλαγ' ὁ οὐρανός.
 Κ' ἢ ρύχτες σου μὲ τ' ἄστρα τους, μὲ τὴ γαλιζία πάστρα,
 Μὲ τ' ἀηδορολαλήματα, τρεμάμενα σὰν τ' ἄστρα,
 Μὲ τὸ φεγγάρι ποῦ περνᾷ, σὰν ὄνειρο εὐτυχιᾶς
 Στὴ μέση τῆς ἀπέραντης οὐράνιας ἠσυχιάς,
 Ἐ' ρύχτες σου δροσοβολοῦν χιλιόπλουμα λουλούδια
 Καὶ 'ς τῶν παιδιῶν σου τὲς καρδιὰς ἀμάρατα τραγούδια,
 Σταλάζουν εἰς τὰ σπλάχνα τους θεράπειο λησμοιᾶς,
 Ἐλευτεριᾶς ἀγάλλιασι καὶ μῆσος τυραρριᾶς.

Μάγευ' ἀσημοῦφαντο, φῶς μαργαριταρέιο
 Ἀνύορνοι 'ς ἓνα χάραμα ξανθό, μαλαματέριο,
 Γιομάτος μόσχους καὶ δροσιὰς ὁ Ζέφυρος τερπνὰ
 Μέσ' ἀπ' ἀγάπης φαντασιὰς τὰ πλάσματα ξυπνὰ.
 Κ' ἀνάμεσα 'ς τὰ χρώματ' ἀπὸ χίλια οὐράνια τόξα,
 Προβαίνει πάλ' ὁ ἥλιος εἰς ὅλην του τὴ δόξα,
 Καί, σὰν τοῦ μεγαλείου σου σύμβολο φωτεινὸ,
 Ἐ'ως 'ς τὸ χρυσὸ βασίλειμα λάμπει 'ς τὸν οὐρανὸ.
 Ἐλλάς, τὸ μεγαλεῖο σου βασίλειμα δὲν ἔχει
 Καὶ δίχως γνέφια τοὺς καιροὺς ἢ δόξα σου διατρέχει.
 Ὅσες φορὲς ὁ ἥλιος σου νὰ σὲ φωτίσῃ ἐρθῆ
 Θὲ νὰ σ' εὐρῆ πεντάμορφη, στεφανωμένη, ὀρθῆ.

Δ. ΓΡΑΙΚΟΣ